

O. P. JINDAL SCHOOL, SAVITRI NAGAR

Half Yearly Examination (2025 – 2026)

Class: VIII

MM: 80

Subject: Sanskrit

Time: 3. Hrs.

Name: _____

Roll No.: _____

Fifteen Minutes Extra will be for reading the Question Paper.

- निर्देशाः:1) प्रश्नपत्रे चत्वारि खण्डानि सन्ति ।
खण्ड 'क' अपठित अवबोधनम् (10 अङ्काः)
खण्ड 'ख' रचनात्मककार्यम् (15 अङ्काः)
खण्ड 'ग' अनुप्रयुक्तव्याकरणम् (25 अङ्काः)
खण्ड 'घ' पठित-अवबोधनम् (30 अङ्काः)
2) सर्वेप्रश्नाः अनिवार्याः ।
3) प्रश्नानाम् उत्तराणि खण्डानुसारं क्रमेणैव लेखनीयानि ।
4) प्रश्नसंख्या अवश्यं लेखनीया ।
5) उत्तराणि संस्कृतेन एव लेखनीयानि ।

(खण्ड-क) अपठित-अवबोधनम्

प्र01 निम्नलिखितं गद्यांशं ध्यानेन पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत-

(निम्नलिखित अनुच्छेद को ध्यान से पढ़कर निर्देशानुसार प्रश्नों के उत्तर दीजिए)

रामायणं अस्माकं पवित्रं ग्रन्थम् अस्ति । अस्मिन् ग्रन्थे श्रीरामस्य कथा वर्णिता । भारतदेशे अस्य महान् आदरो वर्तते । सर्वे जनाः एतं ग्रन्थं पठन्ति । अस्य रचयिता महर्षिः वाल्मीकिः आसीत् । वाल्मीकिः आदिकविः मन्यते । अस्य काव्यं आदिकाव्यं मन्यते ।

I एकपदेन उत्तरत—(एकपद में उत्तर दीजिए) (½x2=1)

- i रामायणे कस्य कथा वर्तते ?
- ii अस्माकं पवित्रं ग्रन्थम् किम् अस्ति ?
- iii रामायणस्य रचयिता कः आसीत् ?

II पूर्णवाक्येन उत्तरत — (2x2=4)

- i कुत्र रामायणस्य महान् आदरः भवति ?
- ii कस्य काव्यं आदिकाव्यं मन्यते ?

III गद्यांशस्य समुचितं शीर्षकं लिखत—(इस गद्यांश का उचित शीर्षक लिखिए।) (1x1=1)

IV प्रदत्तविकल्पेभ्यः उचितम् उत्तरतं चित्वा लिखत— (1x4=4)

- i 'सर्वे' इति पदस्य विशेष्यपदम् अत्र किं प्रयुक्तम् ?
(अ) जनः (ब) जनाः
(स) जनान् (द) जनान्

- ii 'पठन्ति' इति पदस्य कर्तृपदं किम् अत्र प्रयुक्तम् ?
 (अ) जनः (ब) जनौ
 (स) जनान् (द) जनाः
- iii 'ग्रन्थे' इति पदस्य विशेषण पदं किं प्रयुक्तम् ?
 (अ) अस्य (ब) अस्याम्
 (स) अस्मात् (द) अस्मिन्
- iv 'अनादरः' अस्य पदस्य किं विलोमपदम् अत्र प्रयुक्तम् ?
 (अ) आदरम् (ब) आदरेण
 (स) आदरः (द) आदरस्य

(खण्ड-ख) रचनात्मककार्यम्

प्र02 भवान् छात्रावासे वसति। शीतावकाशे छात्राः विद्यालयतः भ्रमणार्थं गमिष्यन्ति। तदर्थं पित्रा अनुमतिं प्राप्त्यर्थम् अधोलिखितं पत्रं मञ्जूषायाः सहायतया पूरयत— (½x10=5)

(आप छात्रावास में रहते हैं। सभी छात्र शीतकालीन अवकाश में भ्रमण के लिए जा रहे हैं। अनुमति प्राप्त करने के लिए पिता जी को पत्र लिखे गए प. को पुनः लिखिए—)

छात्रावासात्

शिमला प्रदेशः

आदरणीयाः पितृचरणाः

तिथिः

चरणवन्दना।

अत्र कुशलम् (1) ----- । मम अर्ध-वार्षिकपरीक्षा ह्यः एव (2) ----- । अस्मिन् शीत अवकाशे वयं जयपुरनगरं (3) ----- । अहम् अपि तत्र (4) ----- इच्छामि। तदर्थं भवतां (5) ----- अपेक्षणीया। भवतां उत्तरस्य प्रतीक्षायाम्।

भवदीयः पुत्रः

अनुरंजनः

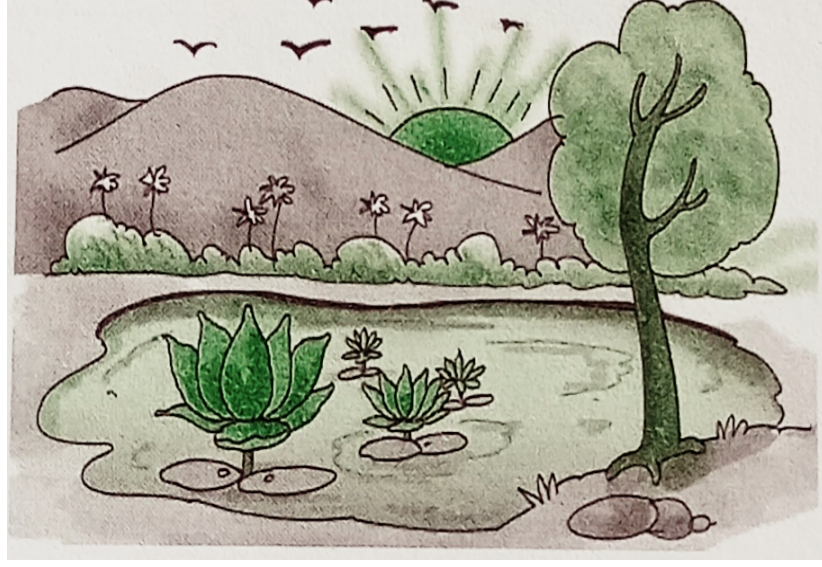
मञ्जूषा -

समाप्ता, गन्तुम्, गमिष्यामः, अस्ति, अनुमतिः,

प्र03 अधोदत्तचित्रं दृष्ट्वा मंजूषायां सहायतया पंचवाक्येषु चित्रवर्णनम् कुरुत।

(1x5=5)

(मंजूषा में दिए गए शब्दों की सहायता से पाँच वाक्यों में चित्रवर्णन कीजिए)



सरोवरस्य कमलानि, तीरे, वृक्षः, विकसन्ति, एकः, अस्ति, आकाशे, खगाः, उड्डयन्ति, पर्वताः

प्र0 4 अधोलिखितं संवादं मंजूषायां प्रदत्त शब्दैः पूरयत—

(1x5=5)

(निम्नलिखित वार्तालाप को मंजूषा से उचित शब्द चुनकर पुनः लिखिए)

अनुजा — मधुरिमे! (1) ——— प्रतिदिनं 'कैम्पा-कोला' पिबसि।

मधुरिमा — आम्।

अनुजा — अर्ध-अवकाशे कदापि किञ्चित् खादसि न।

मधुरिमा — मह्यम् (2) ——— न रोचते।

अनुजा — एतत् तु (3) ——— न उचितम्।

मधुरिमा — (किञ्चित् न उत्तरति)

अनुजा — (4) ——— सह खादनम् अपि अनिवार्यम्।

मधुरिमा — मम (5) ——— अपि प्रतिदिनम् एतत् एव कथयति।

अनुजा — यदि एतत् न करिष्यति तर्हि स्वास्थ्यस्य हानिः भविष्यति।

मधुरिमा — आम्। अधुना अहं एतद् न पास्यामि।

स्वास्थ्याय, त्वम्, खादनम्, माता, पानेन

खण्ड 'ग' अनुप्रयुक्त—व्याकरणम्

प्र० 5 विकल्पेभ्यः उचितानि शब्दरूपाणि चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत —(केवलप्रश्नपंचकम्)

(निम्नलिखित वाक्यों का विकल्पों में से सही उत्तर चुनकर रिक्तस्थान पूरा कीजिए) **(1x5=5)**

- | | |
|--|---------------------------------|
| i सूर्यः ——— नश्यति ।
(क) अन्धकारः
(ग) अन्धकारम् | (ख) अन्धकारेण
(घ) अन्धकारस्य |
| ii ——— छात्राः पठन्ति ।
(क) कक्षा
(ग) कक्षायाः | (ख) कक्षाम्
(घ) कक्षायाम् |
| iii पत्राणि ——— पतन्ति ।
(क) वृक्षात्
(ग) वृक्षम् | (ख) वृक्षः
(घ) वृक्षस्य |
| iv पिता ——— पालयति ।
(क) पुत्रः
(ग) पुत्रेण | (ख) पुत्रम्
(घ) पुत्रात् |
| v अध्यापकः ——— कथयति ।
(क) कथा
(ग) कथायाः | (ख) कथाम्
(घ) कथया |
| vi कन्या पुस्तकम् ——— ।
(क) पठति
(ग) पठामि | (ख) पठसि
(घ) पठन्ति |

प्र० 6 अधोलिखितवाक्येषु स्थूलपदानाम् संधि—विच्छेदं वा प्रदत्तः विकल्पेभ्यः चित्वा लिखत—

(निम्नलिखित स्थूलपदों का विकल्पों से सही उत्तर चुनकर लिखिए) (कोई चार) **(1x4=4)**

- | | |
|--|---------------------------------|
| i महर्षि बाल्मीकेः नाम रत्न + आकरः आसीत् ।
(क) रत्नाकरम्
(ग) रत्नाकरः | (ख) रत्नाकराः
(घ) रत्नाकरस्य |
| ii तस्य नयनम् सुन्दरम् अस्ति ।
(क) नै + अनम्
(ग) नय + नम् | (ख) ने + अनम्
(घ) ने + यनम् |
| iii यदि + अपि सा गृहं गता तथापि ।
(क) यदापि
(ग) यथैव | (ख) यथापि
(घ) यद्यपि |
| iv सुरेशः रमेशस्य मित्रम् अस्ति ।
(क) सुर + इस
(ग) सरे + ईश | (ख) सुर + ईशः
(घ) सुरा + इश |

v अद्य मम परि + ईक्षा अस्ति ।

(क) परिक्षा

(ख) पारीक्ष

(ग) परीक्षा

(घ) परेक्षा

प्र0 7 उचित धातुरूपाणि चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत— (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)

(1X4=4)

(निम्नलिखित धातुरूपों का उचित विकल्पों से रिक्तस्थान पूरा कीजिए)

i ते तत्र ----- ।

(क) वसति

(ख) वसन्ति

(ग) वसामि

(घ) वससि

ii तौ सत्यं ----- ।

(क) वदतः

(ख) वदति

(ग) वदन्ति

(घ) वदामि

iii अहं ह्यः पाठं ----- ।

(क) अस्मराम

(ख) अस्मरावः

(ग) स्मरिष्यामि

(घ) अस्मरम्

iv सा बालिका कुत्र ----- ?

(क) गच्छामि

(ख) गच्छसि

(ग) गच्छति

(घ) गच्छन्ति

v खगाः वृक्षे ----- ।

(क) कूजामि

(ख) कूजन्ति

(ग) कूजति

(घ) कूजतः

प्र0 8 अंकेन लिखितं समयं संस्कृतपदेन लिखत— (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)

(1X4=4)

(अंकों में लिखे समय को शब्दों में लिखकर रिक्तस्थान को पूरा कीजिए)

i एकः मुनिः प्रातः (4:00) ----- वादने जागर्ति ।

ii संजयः प्रातः (7:15) ----- वादने व्यायामं करोति ।

iii सः मध्याह्ने (1:30) ----- भोजनं करोति ।

iv तदा सः (4:45) ----- विश्रामं करोति ।

v अपराह्ने (6:15) ----- क्रीडनाय गच्छति ।

प्र० 9 रेखांकितानि पदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत— (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)

(1×4=4)

(निम्नलिखित रेखांकित वाक्यों को उचित विकल्प से प्रश्ननिर्माण कीजिए)

- i सर्वकारस्य घोषणा अस्ति ।
(अ) कस्याः (ब) कस्मात्
(स) कस्य (द) केषाम्
- ii समयात् पूर्वम् आयासं करोसि ।
(अ) कस्मात् (ब) कानि
(स) काम् (द) किम्
- iii मानवाः वृक्षाणां छायायां विरमन्ति ।
(अ) कुत्र (ब) केषाम्
(स) केन (द) कस्मात्
- iv विश्रामगृहेषु कक्षं सुनिश्चितं भवेत् ।
(अ) कीदृशं (ब) कस्य
(स) किम् (द) कुत्र
- v गुणाः गुणज्ञेषु गुणाः भवन्ति ।
(अ) का (ब) काः
(स) कया (द) क

प्र० 10 कोष्ठकात् उचितानि संख्यापदानि चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत—

(1×4=4)

(कोष्ठक से उचित संख्यापद चुनकर रिक्तस्थान को पूरा कीजिए) (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)

- i ————— ईश्वरः सर्वेषां पालकः अस्ति ।
(क) एकम् (ख) एकः
(ग) अनेके (घ) एका
- ii शिवस्य ————— नेत्राणि सन्ति ।
(क) त्रीणि (ख) त्रयः
(ग) तिस्त्रः (घ) त्रीन्
- iii सप्ताहे ————— दिवसाः भवन्ति ।
(क) सप्ताः (ख) सप्तसु
(ग) सप्त (घ) सप्तमी
- iv मम गृहस्य पुरतः ————— वृक्षाः सन्ति ।
(क) दशाः (ख) दशानि
(ग) दश (घ) दशे
- v सर्वेषां ————— नेत्रे स्तः ।
(क) द्वौ (ख) द्वे
(ग) द्वयः (घ) द्वयम्

खण्ड 'घ' पठित-अवबोधनम्

प्र० 11 अधोलिखितं गद्यांशं ध्यानेन पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत –

(निम्नलिखित अनुच्छेद को ध्यान से पढ़कर निर्देशानुसार प्रश्नों के उत्तर दीजिए)

चंचलः वृक्षम् उपगम्य अपृच्छत्। वृक्षः अवदत् 'मानवाः अस्माकं छायायां विरमन्ति। अस्माकं फलानि खादन्ति, पुनः कुठारैः प्रहृत्य अस्मभ्यं सर्वदा कष्टं ददति। यत्र कुत्रापि छेदनं कुर्वन्ति। सर्वः स्वार्थं समीहते।' समीपे एका लोमशिका बदरी-गुल्मानां पृष्ठे निलीना एतां वार्तां शृणोति स्मः। सा सहसा चंचलं उपसृत्य कथयति—“का वार्ता ? माम् अपि विज्ञापय।” सः अवदत् “अहह मातृस्वसः!। अवसरे त्वं समागतवती। मया अस्य व्याघ्रस्य प्रणाः रक्षिताः, परं एषः मामेव खादितुम् इच्छति।”

I एकपदेन उत्तरत – (केवलं प्रश्नद्वयम्)

(½x2=1)

- i सर्व किं समीहते ?
- ii बदरी-गुल्मानां पृष्ठे का निलीना आसीत् ?
- iii मानवाः कुत्र विरमन्ति ?

II पूर्णवाक्येन उत्तरत – (केवलं प्रश्नद्वयम्)

(1x2=2)

- i वृक्षः चंचलम् किम् अवदत् ?
- ii लोमशिका चंचलं उपसृत्य किं कथयति ?
- iii व्याघ्रः कम् किमर्थं च खादितुम् इच्छति ?

III निर्देशानुसारम् उत्तरत – (केवलं प्रश्नद्वयम्)

(1x2=2)

I “मानवाः अस्माकं छायायां विरमन्ति।” इति वाक्ये मानवाः इति कर्तृपदस्य क्रियापदं किम् ?

अ) अस्माकं ब) छायायां स) विरमन्ति

ii ‘अहह मातृस्वसः!’ इति व्याघ्रः काम् सम्बोधयति ?

अ) स्वीयां ब) लोमशिकाम् स) चंचलाय

iii “माम् अपि विज्ञापय” अत्र ‘माम्’ इति सर्वनाम पदं कस्मै प्रयुक्तम् ?

अ) व्याघ्राय ब) लोमशिकायै स) व्याधाय

प्र0 12 अधोलिखितं पद्यांशं ध्यानेन पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत—

(निम्नलिखित श्लोक को ध्यान से पढ़कर निर्देशानुसार प्रश्नों के उत्तर दीजिए)

पीत्वा रसं तु कटुकं मधुरं समानं

माधुर्यमेव जनयेन्मधुमक्षिकासौ ।

सन्तस्तथैव समसज्जनदुर्जनानां

श्रुत्वा वचः मधुरसूक्तरसं सृजन्ति ।।

विहाय पौरुषं यो हि दैवमेवावलम्बते ।

प्रासादसिंहवत् तस्य मूर्ध्नि तिष्ठन्ति वायसाः ।।

I एकपदेन उत्तरत— (केवलं प्रश्नद्वयम्)

(½x2=1)

i मधुमक्षिका किं जनयति ?

ii मधुर सूक्तरसं के सृजन्ति ?

iii वायसाः कुत्र तिष्ठन्ति ?

II पूर्णवाक्येन उत्तरत— (केवलं प्रश्नद्वयम्)

(1x2=2)

i कः दैवमेवावलम्बते ?

ii सन्तः कीदृशः भवति ?

iii मधुमक्षिकाः कीदृशं रसं पिबन्ति ?

III निर्देशानुसारम् उत्तरत— (केवलं प्रश्नद्वयम्)

(1x2=2)

i 'तिष्ठन्ति' इति क्रियापदस्य कर्तृपदम् किम् ?

अ) सन्त ब) वायसाः स) प्रासाद

ii 'सज्जनानाम्' इत्यर्थे अनुच्छेदे किम् विद्यमानपदम् प्रयुक्तम् ?

अ) दुर्जनानाम् ब) सन्ताः स) समानं

iii 'तथैव' इति पदे का संधि अस्ति ?

अ) दीर्घ ब) गुण स) वृद्धि

प्र0 13 अधोलिखितं नाट्यांशं ध्यानेन पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत—

(निम्नलिखित संवाद को ध्यान से पढ़कर निर्देशानुसार प्रश्नों के उत्तर दीजिए)

“शालिनी ग्रीष्मावकाशे पितृगृहम् आगच्छति । सर्वे प्रसन्नमनसा तस्याः स्वागतं कुर्वन्ति परं तस्याः भ्रातृजाया उदासीना इव दृश्यते”

शालिनी — भ्रातृजाय! चिन्तिता इव प्रतीयसे, सर्वं कुशलं खलु ?

माला — आम् शालिनी । कुशलिनी अहम् । त्वदर्थं किं आनयानि, शीतलपेयं चायं वा,

शालिनी — अधुना तु किमपि न वाञ्छामि । रात्रौ सर्वैः सह भोजनमेव करिष्यामि ।

(भोजनकालेऽपि मालायाः मनोदशा स्वस्था न प्रतीयते स्म, परं सा मुखेन किमपि नोक्तवती)

राकेशः — भगिनी शालिनी! दिष्ट्या त्वम् समागता । अद्य मम कार्यालये एका महत्वपूर्णा

गोष्ठी सहसैव निश्चिता । अद्यैव मालायाः चिकित्सिकया सह मेलनस्य समयः
निर्धारितः त्वम् मालया सह चिकित्सिकां प्रति गच्छ, तस्याः परमर्शासारं यद्विधेयम्
तद् सम्पादयः ।

शालिनी — किम् अभवत् ? भ्रातृजायायाः स्वास्थ्यं समीचीनं नास्ति ? अहम् तु ह्यः प्रभृति पश्यामि
सा स्वस्था न प्रतिभाति इति प्रतीयते स्म ।

I एकपदेन उत्तरत— (केवलं प्रश्नद्वयम्) (½x2=1)

- i दिष्ट्या का समागता ?
- ii राकेशस्य कार्यालये का निश्चिता ?
- iii का मुखेन किमपि नोक्तवती ?

II पूर्णवाक्येन उत्तरत— (केवलं प्रश्नद्वयम्) (1x2=2)

- i राकेशः शालिनीं कुत्र गन्तुं कथयति ?
- ii सर्वे कथं शालिन्याः स्वागतं कुर्वन्ति ?
- iii कया सह मेलनस्य समयः निर्धारितः आसीत् ?

III निर्देशानुसारम् उत्तरत — (केवलं प्रश्नद्वयम्) (1x2=2)

- i “आगच्छति” इति क्रियापदस्य कर्तृपदम् किम् ?
अ) माला ब) राकेशः स) शालिनी
- ii ‘इच्छामि’ इत्यर्थे संवादे कम् शब्दं प्रयुक्तम् ?
अ) वाञ्छामि ब) चिन्तिता स) कुशलिनी
- iii ‘अद्यैव’ इति पदस्य सन्धि-विच्छेदं किम् ?
अ) अद् + एव ब) अद्य + एव स) अद्यै + व

प्र० 14 मंजूषातः क्रियापदानि चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत—(केवलं प्रश्नचतुष्टयं) (1x4=4)

(मंजूषा से उचित क्रियापद चुनकर रिक्तस्थान को पूरा कीजिए)

विधेहि, कुरु, चल, देहि, भज,

- i सततं ध्येयस्मरणं ----- ।
- ii ----- गोविन्दम् ।
- iii त्वं विद्यालयं ----- ।
- iv मह्यम् जलं ----- ।
- v राष्ट्रे अनुरक्तिं ----- ।

प्र० 15 विलोमपदानि मेलयत— (विलोमपदों का उचित मिलान कीजिए)

(½x6=3)

(अ) पुरतः	(क) दुःखिता
(ब) गमनम्	(ख) कनिष्ठा
(स) स्वकीयम्	(ग) पृष्ठतः
(द) निरर्थकः	(घ) आगमनम्
(स) प्रसन्ना	(ग) परकीयम्
(द) वरिष्ठा	(घ) सार्थकः

प्र० 16 कोष्ठकप्रदत्तेषु पदेषु तृतीया विभक्ति प्रयुज्य रिक्तस्थानानि पूरयत

(1x5=5)

(निम्नलिखित वाक्यों में कोष्ठक से तृतीया विभक्ति प्रयोग करके रिक्तस्थान भरिए)

(क) ——— सह पुत्री गच्छति ।	(मातृ / मात्रा)
(ख) ——— विना विद्या न लभ्यते ।	(परिश्रमेण / परिश्रमम्)
(ग) छात्रः ——— लिखति ।	(लेखन्याः / लेखनी)
(घ) सूरदासः ——— अन्धः आसीत् ।	(नेत्रेण / नेत्रम्)
(ङ) सः ——— साकम् समयं यापयति ।	(मित्राय / मित्रेण)

प्र० 17 निम्नवाक्येषु रेखांकितानां पदानां प्रसंगानुसारं विकल्पेभ्यः शुद्धम् अर्थं चिनुत—

(रेखांकित शब्दों को उचित विकल्पों से सही अर्थ चुनकर लिखिए, कोई तीन) (1x3=3)

i धन्या महीरुहा येषाम् ।

(क) वृक्षः	(ख) मातृभूमिः
(ग) पृथ्वी	(घ) दधि

ii एकां महतीं गुहां दृष्ट्वा ।

(क) जरा	(ख) बिलम्
(ग) रवः	(घ) सिंहः

iii मानवस्य आवश्यकता परिवर्तते ।

(क) ग्रामवासि	(ख) आदिवासि
(ग) मनुष्यस्य	(घ) पशुपतिः

iv सुदुष्करं खलु यद्यपि गमनम् ।

(क) कठिनम्	(ख) सरलम्
(ग) गमनम्	(घ) प्रसन्नम्

—000—